

FOAIA DIECEZANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. române a Caransebeșului

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆ APARE DUMINICA ◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane
 „ „ „ pe 1/2 de an 5 cor.
 „ România și străinătate pe an 14 frc.
 „ „ „ „ pe 1/2 an 7 „

Manuscrisurile să adresează la redacțiunea
 „Foaia Diecezană“ iar banii de prenumără-
 țune și inserțiuni la Administrațiunea Tipo-
 grafiei și Librăriei diecezane în Caransebeș
 Telefon Nr. 30.

Prețul inserțiunilor:

Pentru publicațiuni oficiale, concurse,
 edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin
 până la 150 de cuvinte 7-50 cor., până la 200
 de cuvinte 10 cor., de aci în sus 12 cor

Pentru zidirea seminarului

Banca „ARDELEANA“ din Orăștie trimite din venitul anului espirat 200 cor., pentru cari îi exprimăm sincera mulțămintă.

Dar pentru mormântul fericitului episcop IOAN POPASU.

Spre a se putea împodobi, respective picta și ornamenta capela, unde zac scumpele osăminte ale primului nostru episcop, și spre a se înoui mobilele deteriorate dinprejurul mormântului, a votat biserica Sfântului Nicolae din Scheii-Brașovului la propunerea însuflețită a protopopului paroh **Dr. Vasile Saftu** cu unanimă însuflețire considerabila sumă de 3000 cor. Esprimăm pe acesta cale sincera noastră mulțămintă întregului comitet parohial și bisericeii, la al cărei altar a slujit mulți ani fericitul Ioan Popasu, ca paroh și protopop. Astfel parohia din Brașov-Scheii a a ținut să aibă parte și din mormântul vrednicului ei paroh, precum parte a avut și de rodnicia sa activitate, fiind în viață.

CUVÂNTAREA

*Preasfinței Sale episcopului Dr. E. Miron Cristea dela desciderea sinodului eparhial.
Domnilor Deputați!*

Precum în viața celorlalte popoare, așa și în viața poporului nostru românesc din patrie, **biserica** noastră ortodoxă română **după organizația ei** nu este exclusiv o instituțiune religioasă, ci și propoveduitoarea culturii românești în masele largi ale credincioșilor ei.

Considerând starea credincioșilor, a poporului nostru, misiunea culturală a bisericeii a devenit de-a dreptul o **necesitate vitală**, căci știut este, că popoare mari și cu multă forță fizică și-au pierdut exi-

stența, fiind prefăcute de popoare mult mai mici, dară superioare în cultură. Multe popoare de acest fel, inculte, au dispărut din lume cu toată comoară sufletului lor specific; ba uneori — între alți factori — poate și însași credința comună cu a popoarelor conlocuitoare să contribuie la asimilarea unui popor, ce nu se știe ridica la nivelul cultural, care să-i asigure individualitatea etnică.

Deci — în interesul asigurării credinței noastre strămoșești și a bisericeii sale, și în interesul viitorului credincioșilor noștri și prin aceasta și în interesul iubitei noastre patrii — trebuie să facem tot ce ne stă în putință pentru întărirea nu numai a ortodoxismului credinței noastre, ci și pentru promovarea culturii noastre românești, infiltrate de duhul învățăturilor bisericești.

*

Cultura — în înțelesul modern al cuvântului — nu constă numai din o sumă de cunoștințe, de lipsă pentru instruirea noastră individuală, ci cu **adevărat cult** se poate numi azi acel individ și acel popor, care are și o largă pricepere și un viu interes nu numai pentru trebuințele sale individuale și familiare — fie acelea de orice soiu — **ci și pentru afacerile obștești ale bisericeii, neamului, patriei și omeniei în toate ramificațiunile lor multiple.** Iară acest interes nu-i iertat să rămâie **piatonic**, ci să se manifesteze într'o **muncă** stăruitoare pentru progresul obștesc și într'un spirit de bogate **jertfe** pentru instituțiunile, cari mijlocesc acel progres în toate direcțiunile.

*

Aplicând acest culturo-metru la organizmul eparhiei noastre — constatăm, că poporul sau credincioșii eparhiei sunt — în general luat — încă departe de nivelul unei gradații mai însemnate. În unele locuri — ce-i drept — să fac frumoși pași înainte sub conducerea unor fruntași pricepuți, muncitori și desinteresăți, dară ne lipsiște organizația conștientă a unei activități cu sistem și cu ramificațiuni productive în **toate satele și cătunele locuite de credincioși de-ai noștri.** Cauza principală este a se căuta în faptul, că ne sunt prea slabe instituțiunile din centru.

Un pas înainte putem face în această privință

în prima linie, dacă deoparte vom salva și asigura **ășezămintele de cultură centrale ce le avem**, căci din ele trebuie să mănecă curentul dătător de viață, care să înviorăze parohiile noastre și școalele lor confesionale; apoi dacă ne vom da silința a **crea și alte instituțiuni culturale**, a căror trebuință o simțim de mai arzătoare.

Mărit sinod! Din rapoartele, ce vi-lea prezentat conzistorul eparhial an de an, v'ați putut convinge, că instituțiunile noastre centrale atât conzistorul, dar mai ales seminarul cu ambele sale secțiuni — teologică și pedagogică — au să lupte cu multe greutăți și mizerii, cari le stingheresc activitatea, și cari nu mai **sufer amânare**.

În privința învățământului din ele s'au creat — ce-i drept — stări mai normale, dară acele nu se pot susține și desvolta, dacă nu vom regula cât mai curând într'un mod mai corăspunzător și trebuințele urcate ale traiului de astăzi.

Oricât ar fi de frumoase vorbe, cu cari în anii din urmă cei mai hotărâtori și valoroși factori din înaltul guvern al țării noastre au recunoscut îndreptățirea poporului român din Ungaria la o cultură națională română cu toate fireștile ei condiții și urmări: — acelea nu ne vor aduce nici un folos real, dacă nu ne vom **însufieți înșine** — nu cu cuvinte ci cu **fapte** — pentru cultura noastră națională.

Toți conducătorii cumiști ai țărilor și neamurilor susțin, „**că viitorul unui popor zace în rădăcinile sale**“, adecă în puterile sale proprii.

Aceste rădăcini trebuie să le cultivăm și întărim; iară cu o cale puterile răzlețe trebuie să le închiegăm spre scopul unitar al cultivării masselor poporului, prin directiva apostolilor ieșiți din instituțiunile centrale și prin munca neobosită a ășezămintelor din parohii, îndeplinind astfel și o însemnată muncă patriotică pentru o parte foarte considerabilă a cetățenilor patriei comune.

*

Cine cunoaște puterile parohiilor noastre, la cari am putea reflecta pentru echilibrarea finanțelor eparhiei și pentru sporirea resurselor, de cari **îmi-nent** avem trebuință, acela trebuie să constate, că — deși unele parohii cu școale primare confesionale solvesc o dare de cult în percente atât de urcate, încât acelea cu nici un preț nu se mai pot urca, mai ales că pentru zidiri de școale noi încă mai au și azi de achitat câteva sute de mii coroane luate ca împrumut: — totuși alte comune, — cari nu susțin școale proprii — au o dare culturală neînsemnată, minimală. O parte din aceste comune bisericesti este în stare bună materială, sau chiar foarte bună, încât o contribuire la fondul general al conzistorului o pot suporta chiar fără să simță. Ba avem chiar și parohii, unde credincioșii nu plătesc nici un soi de dare bisericască. Deci — cu cruțarea celor prea însărcinați — mai există izvoare, cari pot augmenta fondul nostru general fără nici o greutate.

În deosebi mă simt însă dator, să atrag atențiunea intelectualilor poporului nostru asupra unei datorințe, a cărei împlinire biserica o ășteaptă dela ei. Să știe, că strimtoarea, în care au ajuns ășezămintele noastre culturale — școalele confesionale — în deceniul ultim, n'au avut de urmare descurăjarea credincioșilor noștri din metropolie, din contră le-a mărit dragostea lor pentru ele; iară însuflețirea a produs **fapte și jertfe** ca nicicând mai nainte în întreaga lor viață bisericască aproape bimilenară, încât nu la sute de mii, ci la milioane, de coroane se evoluează jertfele, ce și le-a impus poporul nostru din patrie în timpul din urmă.

În arhidieceza Transilvaniei și 'n eparhia Aradului intelectualii merg — precum li-să și cuvine — în fruntea poporului și 'n **privința** jertfelor pentru biserică și instituțiunile ei. De ani de zile și-au impus o specială **dare de cult**, care produce în bugetul consistoriilor un spor anual de multe zeci de mii. În eparhia noastră patura de sus a intelectualilor, nu are vr'o specială sarcină culturală, — afară de câteva parohii centrale și mai ales de Lugoj — unde aduce jertfe foarte laudabile — solvind o familie chiar peste 600 cor., și alta aproape trei mii de cor. anual — iară — în comparație cu contribuția culturală, ce o plătește intelegința altor confesiuni din patrie, — contribuiriile noastre sunt de tot minimale.

Deci a sosit timpul, ca se aplicăm fața de toți cărturarii noștri, cari s'au ridicat din popor și trăesc dela el, cuvântul liturgic „ale tale, dintru ale tale“, adecă să decretăm — după exemplul celorlalte eparhii surori ale mitropoliei noastre — pe bărbații din clasa intelectualilor noștri o dare culturală pentru eparhie și instituțiunile ei centrale.

Vă atrag deci în **special** luarea aminte asupra proiectului, ce-l v'a prezenta în această privință V. Consistoriu. Acceptarea lui devine cu atât mai ușoară, cu cât abia se putea combina o dare mai modestă, încât o mică cruțare a cheltuelilor de prisos, ce toți adeseori le facem, ne dă puțință a o achita; iară de altă parte — spre lauda intelectualilor noștri fie zis — mulți membrii din sinul lor Ni-au cerut ei înșiși cu insistență, ca să fie înrolați și ei toți în șirul, celor ce **cu drag** voesc să jertfească pentru biserică și cultura națională a poporului ei.

Domnilor Deputați!

În ășteptarea și nădejdea, că prin concluzele aduse în sesiunea aceasta nu numai veți pune capăt deficitului din bugetul Consistorului, ci veți și spori venitele lui, spre a putea face îmbunătățirile juste, — fie exclusiv din puterile proprii, fie și prin solicitarea înaltului guvern de-a urca dotația eparhiei — deschid sinodul, dorindu-Vă muncă rodnică și bineventându-Vă cu:

„Hristos a 'nviat!“

Sinodul eparhial.

Ședința I.

ținută în 13:26 Aprilie 1914 la orele 12 din zi.

Președinte: P. S. Sa Dl. Episcop **Dr. E. Miron Cristea**.

Notar: **Dr. Cornel Cornean**.

1. Sinodul eparhial e convocat prin literile arhiepiscopice dtdto 22 Martie 1914 Nr. 2155 ex 1914 alăturate la acest protocol sub A.

2. Se începe cu sfânta liturgie împreună cu chemarea duhului Sfânt, celebrată în biserica catedrală de aici și cu ținerea parastasului pentru în Domnul fericiții arhiepiscopul și metropoliul Andreiu, episcopii Ioan și Nicolae, mecenajii: Emanuil Gozdsu, Ioan și Maria Trandafil, binefăcătorii: Dimitrie Hațegan, Dimitrie Peța, Dimitrie Miculescu, Costa Tismonariu Elisabeta Peța, Trăilă Strocscu, Dimitrie Brumariu și Mihail Trapșa.

3. După terminarea slujbi dumnezeiești deputații sinodali să adună în sala magistratului orașanesc unde invită prin o deputațiune compusă din deputații: Sebastian Olariu, Ioan M. Roșiu și Dr. Cornel Petrică pe Prea Sfinția Sa Dl. Episcop Dr. E. Miron Cristea, ca să binevoiacă a veni a deschide și conduce ședințele Sinodului.

4. Prea Sfinția Sa sosind în sala ședințelor cu cuvântarea alăturată sub B. deschide Sinodul.

5. Notarii aleși pe periodul sinodului curent ocupă locul la masa biroului, dintre cari — prezidentul designează de notar al ședinței prezente pe deputatul Dr. Cornel Cornean.

6. La apelul nominal răspunde 47 deputați și astfel Sinodul se declară capabil de a-și începe lucrările.

7. Deputații nou aleși George Tătucu, Petru Bortun și Nicolae Petroviciu își prezintă credenționalele, cari se alătură la actele lor electorale.

8. Se cetește lista membrilor diferitelor comisii alese pe întreg periodul prezent.

9. Să prezintă.

a. Raportul Conzistorului diecezan dtdto 26 Februarie 1914 Nr. 472. E despre încassarea contribuțiilor publice restante în 1913 prin detragerea din congruă.

b. Raportul Conzistorului diecezan cu care să înaintează proiectul de buget al Tipografiei și Librăriei diecezane pe anul 1914/15.

c. Raportul Conzistorului diecezan dtdto 17 Martie 1914 Nr. 9217 E referitor la zidirea caselor de închiriat pe seama preoților din tractul Ciacovei.

d. Raportul Conzistorului diecezan dtdto 17 Martie 1914 Nr. 1291 E prin care să înaintează socoțile Tipografiei și Librăriei diecezane pro 1912/13.

e. Raportul Conzistorului diecezan dtdto 8 Martie 1914 Nr. 973 E despre încassarea competențelor diecezane în 1913.

f. Raportul general al Conzistorului diecezan ca Senat episcopesc dtdto 11 Aprilie 1914 Nr. 2634 E.

g. Raportul Conzistorului diecezan dtdto 11 Aprilie 1914 Nr. 2502 E cu care să înaintează sumarul soco-

ților despre venitele și spesele fondurilor și fundațiilor diecezane pro 1913.

Se predau comisiei financiare.

h) Comunicatul Prea Sfinției Sale Dl. Episcop Dr. E. Miron Cristea dtdto 8.21 Aprilie 1914 Nr. 2715 B. despre vizitația canonică, ce a făcut-o în 1913.

i) Rugarea lui Ioan Petrescu și consoții din Sudriaș Jupani dtdto 6 Aprilie 1914 pentru eschiderea din comitet a unor membri pătați.

j) Rugarea dtdto 10 Aprilie 1914 lui George Petrescu din Sudriaș-Jupani pentru ca în viitor ambele comune: Sudriaș-Jupani să aibă numai un comitet.

k) Raportul Conzistorului diecezan dtdto 26 Martie 1914 Nr. 1977 B referitor la clasificarea parohiilor din Sudriaș.

l) Raportul general dtdto 12 Aprilie 1914 al Conzistorului diecezan ca senat bisericesc.

m) Raportul Conzistorului diecezan dtdto 12 Aprilie 1914 Nr. referitor la birul parohial.

n) Raportul Conzistorului diecezan dtdto 12 Aprilie 1914 Nr. referitor la ameliorarea dotațiunei preoțești.

Se dau comisiei bisericești.

o) Raportul general dtdto 11 Aprilie 1914 Nr. 2593 Șc. al Conzistorului diecezan ca senat școlar.

p) Raportul Conzistorului diecezan dtdto 31 Martie 1914 Nr. 2344 Șc. în cauza instituirei unei școale civile de fete.

r) Arătarea dtdto 10 Aprilie 1914 a lui Aurel Georgiu și cons. din Sudriaș contra învățătorului de acolo.

Se dau comisiei școlare.

s) Raportul Conzistorului diecezan dtdto 10 Februarie 1914 Nr. 3641 E. despre demersurile făcute la Înaltul ministru în cauza ajutorului de stat.

t) Raportul Conzistorului diecezan dtdto 23 Oct. 1913 Nr. 7730 B în cauza cuincuenalelor preoțimeii noastre.

u) Rugările profesorilor dela Institutul teologic-pedagogic diecezan în cauza fondului de penziune.

v) Raportul Conzistorului diecezan, în cauza regulării noaue a competențelor diecezane, respective a ajutorului pentru trebuințele fondului general administrativ.

z) Raportul Conzistorului diecezan dtdto 12 Aprilie 1914 Nr. 1256 E. cu care se înaintează proiectul de statute ale fondului de ajutorare și de penziune.

x) Raportul Conzistorului diecezan dtdto 12 Aprilie 1914 Nr. 548 E. cu care se înaintează rugările personalului din gremiul Conzistorial și a profesorilor dela Institutul teologic-pedagogic ca să li-se amelioreze dotațiunea.

y) Raportul Conzistorului diecezan dtdto 12 Aprilie 1914 referitor la înființarea unui internat pentru ținerea gimnazială și referitor la casele parohiale.

Se dau comisiei speciale.

aa) Rugarea văduvei preotese Ana Marșavela din Mehadica prin care cere un ajutor permanent.

bb) Rugarea lui Ioan Lințu dtdto 7 Aprilie 1914, ca să-i-se acoarde o escontentare de 2400 cor. pentru serviciu de peste 21 de ani prestați diezezei.

cc) Rugarea văduvei preotese Versavia Emanuil din Bichigi pentru acordarea unui ajutor anual de 120 cor.

dd) Rugarea ddto 8 Aprilie 1914 a lui Adam Ciorei din Răchitova, referitoare la restaurarea unor sume bisericii de acolo.

Se dau comisiunii petiționale.

ee) Raportul Conzistorului diecezan ddto 2 Noiembrie 1913 Nr 6866 Pl. cu care se înaintează actele electorale referitoare la alegerea noului deputat mirenesc în cercul XVII. Mehadia.

ff) Raportul Conzistorului diecezan ddto 2 Noiembrie 1913 Nr 6861 Pl., cu care se înaintează actele electorale referitoare la alegerea unui deputat în cercul mirenesc III. Zgribești.

gg) Raportul Conzistorului diecezan ddto 2 Noiembrie 1913 Nr 6531 Pl. cu care se înaintează actele referitoare la alegerea unui deputat preoțesc în cercul XVII. Mehadia.

Se predau comisiunii verificatoare.

ii) Deputații: Dr Caius Bredicean, Dr Petru Zepeneag și Titu Hațeg cer concediu pe întreaga durată a sesiunii prezente.

Rugările se dau comisiei verificatoare.

Anunțându-se viitoarea ședință pe mâne Luni în 14 Aprilie la orele 3 p. m., ședința prezentă se închide.

Dr E. Miron Cristea m. p.

episcop.

Dr Cornel Cornean m. p.

notar.

Conferințe învățătoarești

s'au ținut în Arhidieceză, pertractându-să studiul Limba maghiară în școlile noastre profesionale.

Andrei Ludu, protopresbiter.

(Urmare)

Dar zilnicele lamentări ale învățătorilor și temeri de rigoarea controlului sub raportul acesta, ofer oare stări prielnice înfăptuirii adevăratei educațiuni?

Elevii? Apatia, confuzia, și perturbațiunile lor sufletești sub greutatea vastității și anormalității planului de învățământ și a încordării nefirești în apercipiunea acestui studiu în măsura pretinsă, că ce tablou ne ofer, o știu aceia, cari văd fețele și le aud răspunsurile elevilor și cari meditează asupra statisticeii nemiluitelor absenții școlare.

Să invoc câteva cazuri concrete: La un examen (în Inău) unul dintre cei mai buni elevi din clasa IV, la întrebarea învățătorului cât e de 8×8 , n'a știut răspunde în limba sa maternă. Punându-i-se imediat aceiaș întrebare ungurește, elevul a răspuns bine. Iată un caz de perturbație psihică ca verificare a vorbirei din cameră, din 28 Ianuarie 1889 a contelui Apponyi, cari a zis atunci între altele: „...mi s'pare, că împunerea unei limbi străine până la măsura, ca cineva să poată cugeta în ea... trebuie să ducă neapărat la una din două: sau la zdrobirea funcțiunilor unitare ale vieții spirituale, sau la nimicirea limbei materne și la ridicarea limbei străine la rolul de stăpână”.

Un alt caz caracteristic: Un elev din clasa VI a unei școli e întrebat de mine să răspundă despre regele Matia în limba sa maternă. Nu știe. Îl întreabă învăță-

torul ungurește. Elevul imediat recitează aproape fără să răsuflă vre-o 6 rânduri din cartea de istoria patriei, dar din cuvânt în cuvânt și — apoi stă. Provoacat să continue, nu mai știe, la întrebările auxiliare ale învățătorului, nu merge. Cred că comentarea cazului e superfluă. În o școală îmi exprim dorința de auzi un răspuns din fizică. Mi-să răspunde de învățător: nu s'a putut lua nimic. Atunci ceva din geografie; răspunsul: românește nu s'a luat nimic; atunci ceva din istorie sau constituția patriei! Românește: nimic.

Alt caz: Ies dela un examen, în care răspunsurile elevilor din limba maghiară au fost relativ bune. Pe stradă întreb pe un elev dintre cei mari în limba maghiară: unde ședeți voi? — Răspuns nimic! Unde-i biserica voastră? — Răspuns — nimic! Va să zică elevul care în școală — numai cu câteva minute nainte îmi recitase în mod surprinzător despre „Szentísvan király” sau „Hunyadi János”, — afară din școală în aceeaș zi — nu în o zi din viața lui de adult sau bărbat — nu știe răspunde la o întrebare din cele mai simple! Nu, pentrucă învățarea lui a mers după șablon, căci altcum nu se putea percurge totul cât se cere.

În ciuda de a sfărâma lanțul nesfârșit al astorfel de cazuri caracteristice mă întreb: Oare dresură cere dela școala noastră planul de învățământ? Unde-s rezultatele efective ale ei, doza recerută de pregătire temeinică a elevului pentru viață? Și trudește bietul învățător truda desperatului; dar înzădar, căci traducerea în faptă a imposibilului nu rezidă în puterile sale firești.

Mă identific în constatările mele cu cele ale scriitorului maghiar Kunffy Zsigmond din scrierea sa: „Nép-oktatásunk bünei”, că în cadrele regimului bilinguist din școala noastră, elevii nici după terminarea completă a școlii populare nu știu nimic nici ungurește și nu-și instăpănesc nici fondul de cunoștințe absolut necesare și reclamate de cerințele vieții lor practice.

Dar, — dlor învățători, — la cunoștința clară a imposibilității de a-și putea însuși elevii școlilor noastre — după 4 ani de școală, dar nici după 6 ani — vorbirea limbei magiare în măsură pretinsă, și de-a putea intrupa în cadrele actualului plan de învățământ educația preconizată în principiul nostru pedagogic: „non scholae sed vitae discimus” — a ajuns toată lumea cu pretenții de cunoștință în cauză; ba o reflectează aceasta aserția făuritorului legii din chestiune din reflexia sa în dietă: „És merem állítani, hogy ki ezt a tancélt hogy t. i. érthetően tudja magát kifejezni, a mi nem jelent azt hogy szabatosan, korrekte grammatikailag és ékesi szólóan, — nem éri az első négy év alatt, az utolsó öt-hat évben sem fogja elérni”. (Cf. Országgyűlési értesítő din 23/IV 1907 în vorbirea deputatului sas Gustav Lindner).

O deducem apoi din o aserție analoagă a actualului ministru al cultelor pronunțându-se în contra limbei latine în școlile secundare: „Nu aflu de potrivit să constrângem un băiat de abia 8—10 ani, ca să învețe o limbă, care și în spiritul, și construcția ei e așa de diametral opusă limbei materne a copilului, cum e cea latină”, (cf. Românul, 1913). Acelaș rezon și pentru cazul nostru, și încă fiind vorba de copii și mai fragezi.

Și mai semnificativă pentru documentarea afirmațiunei noastre ne-o îmbie cu toată francheța raportul unui domn inspector regesc de școli cătră dl ministru al cultelor, raport despre o școală cu limba de propunere nemaghiară, din care citez: „Rezultatul general al instrucției e bun. Învățătorii propun cu stăruință conștiențioasă și cu mult simț practic... Învățătorii sânt evalificați, știu ungurește, metoda lor în instrucție și educație e corăspunzătoare; viața socială și atitudinea lor patriotică e neescepționabilă după cât știu. Dar învăță-

oare copiii ungurește? Instruirea limbii se face metodic și practică, dar cu toate acestea copiii nu învață să vorbească ungurește, pentru că în școala cu limba de propunere străină nici pe lângă cea mai mare stăruință nu-și poate însuși copilul — cu puțința de a și vorbi — limba aceea, din care acasă nu aude un singur cuvânt. (V. Országgyűlési értesítő, citat mai sus).

Și încă un moment ilustrat cu un caz concret, plin de semnificații și deducții logice pentru deslegarea problemei noastre de azi, caz privit bine înțeles sub raportul pedagogic — didactic. E următorul: Cetesc la întâmplare în ziarul „Az Est” Nr. 239 din 8 Octombrie a. c. o ocupațiune scripturistică a unui elev de cl. IV a școlii elementare de stat din Oradea, — clasă condusă de însuși directorul școlii de cuprinsul: „Az egész osztály nagyon örvendezet ma mer meglátogatot benünkelt a nagyságos tanfelügyelő bácsi. Kihíjt sok újut a tábláhon és földrajzbul meg számtanbul kérdezet de a tanító ur mindik kijavitotta és ő ala fei a kérdést mer a tanfelügyelő bácsi nem tuta a leckét azér a tanító ur nem haragult reá”. — Ce constatăm? Aproape atâtea erori ortografice, câte cuvinte conține compoziția elevului — scrisă în limba sa maternă, de un elev al unei școli de stat și din o clasă care e condusă de învățător care e director. Din constatare tragem două deducții cardinale: că e imposibil să putem trata în cei 6 ani din școala noastră — nedivizată — întreg materialul planului de învățământ, după întocmirea lui de astăzi, chiar și numai în limba maternă, decât poate în cazul unei tratări de tot superficiale a materiei — tratare condamnabilă, — ceea ce nu poate fi scopul rațional al școlii; deducem și afirmăm apoi, că erorile constatate în acea compoziție și încă în acea clasă, în școlile noastre nu-i permis să obvină — nu în limba maternă, — dar nici chiar în limba maghiară, deoarece la noi scrierea și vorbirea — pentru posibilitatea însușirii acestei limbi să influențeze și întăresc reciproc. Atari erori scripturistice dau dovada unei conversațiuni superficiale. Dar oare e posibil să vorbești relativ corect în clasa IV, ca să poți și scrie corect în altă limbă, când și în limba ta maternă comiți atari erori?

Și acum, dlor învățători, să încheiem cu pomelnicul citatelor și experiențelor meditate ale altor persoane, căci biata de persoană primă — eu învățătorul — bine le știu toate acestea din experiența proprie imediată; ci să cercăm a ne sistemiza bilanțul didactic al celor 6 ani din urmă de trudă desnădăjduită și să scrutăm după inevitabilele remedii de ușurare a stării noastre și de salvare a școlii.

Toată lumea competentă și de bună credință trebuie să recunoască deja la primul moment, că noi suntem învățători — mucenici; că munca noastră emanată din sfertări riscate pentru noi și depusă cu toată bunăvoința în serviciul satisfacerii imperativului legii în predarea limbii maghiare în școlile noastre cu limba de propunere română nu dă nici pe departe roada muncii; ba în mod încoștient produce întorsătura fatală și ironică a principiului ce ne stăpânește, în „non vitae, sed scholae discimus”. Și vina numai a noastră nu e!

Iată-ne — în temeiul analizei problemei dela ordinea de zi — ușurați pe viitor sub raportul temerii, că rigoarea controlului ne va fi nefastă și că ni s'ar atribui nouă rezultatul neașteptat al muncii, dar cu atât mai mult îngrijorați sub raportul riscării integrității forțelor noastre fizice și sufletești și a rezpozabilității omului deplin conștient din veacul luminii, că, ce fond de cunoștințe practice, ce caractere va putea da școala noastră în timp ce nu-și poate desvolta viața sa în cadrele libertății depline a pedagogiei raționale?

Da dascăli-apostoli nici sub fiorii acestei temeri nu e ertat să desperăm, ci să trudem cu abnegație: „per aspera ad astra”. Personalitatea adevăratului dascăl e un „perpetuum mobile” spre desăvârșire. Vom conlucra și cu acest prilej, în mod teoretic și practic, ne vom clarifica conștiința și aprofunda judecata și asupra enigmatice probleme de azi. Dacă-i firească premisa și strădania noastră, atunci ajutorul Celui de sus, pe care iarăș îl implorăm, sigur ne va încununa lucrările cu succes.

Cu frățescul „Bine ați venit” declar conferința învățătoarească din acest an de deschisă.

(Urmează)

„Biblioteca populară a Asociațiunii”.

Acum, în preajma sfintelor sărbători ale Învierii Domnului Cristos, ne vine în minte cântarea: „Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că a Domnului mărire peste tine a strălucit”. Așa ne poruncește biserica noastră strămoșească prin cântarea dela sărbătoarea sărbătorilor. Și noi ca creștini și credincioși ai sfintei noastre biserici datori sântem să urmăm acestei mare porunci: „Luminează-te, luminează-te”.

Da, să ne luminăm și „să ne curățim simțirile, ca să vedem pe Cristos strălucind”.

Toți cei „purători de lumină” să ne apropiem cu toată dragostea și cu toată încrederea de poporul lui Cristos și „ca fiii luminii, umblând să răscumpărăm vremea, căci zilele rele sânt”.

Întăriți în credință, că glasul acestor cântări înălțătoare de inimă, nu va răsuna în pustiu, apelăm și de astădată la bunăvoința și sprijinul fruntașilor, cari trăesc în nemijlocita apropiere a sătenilor noștri și dela cari, în cea mai mare parte atârnă deșteptarea și luminarea săteanului român, să grăbească cu înscrierea membrilor ajutători la „Asociațiune”.

Cu toate opintirile ce să fac pentru susținerea școlilor noastre profesionale, totuș vedem, că o mare parte a copiilor dela sate rămân analfabeți. Cauza nu poate fi decât necercetarea școlii. Aceia cari trec prin școala de toate zilele, dacă n'au norocul să cerceteze și școala de repetiție, după câțiva ani, abia dacă mai pot ceti. Școlile de adulți ne lipsesc cu totul. Copiii ajunși la anii juneții, o parte sânt analfabeți, o altă parte abia dacă mai pot rosti câte 2—3 sunete și nu mai puțin sânt, cari să poată ceti mai fluent.

Apoi, „plânge-te române că n'ai și nu-ți dă Dumnezeu”. Că nu ești luat în samă și ești dat înapoi de peste tot locul.

Instituțiunea noastră culturală, „Asociațiunea”, a voit și voește cu tot dinadinsul să suplincască aceste neajunsuri. Spre acest scop a pus la cale cursurile pentru analfabeți, și pentru cei cunoscători de slove editează cărțile din „Biblioteca populară a Asociațiunii”. Voește să dea la toți fiii neamului nostru privilegiul de a se lumina. Fiecare sătean să aibă în casa lui anumite cărți, cari să-l îndemne a îndrăgosti cetitul și să-l rețină pe el și pe ai lui dela „căile celor fără de lege”.

Având și numai acestea în vedere e datorința noastră, ca fiecare să conlucram pentru ajungerea acestor scopuri mărețe.

„Asociațiunea” suntem noi, fără sprijinul și conlucrarea noastră, ea nu poate să facă nimic. Puterea de viață și de activitate rodnică, atârnă dela numărul membrilor.

Dintre cele 82 de despărțăminte câte are „Asociațiunea” până de prezent, cu ajutorul cărora nizuește a

Împrăștiat întunerecul și a revărsa lumină, unele și-au împlinit și în anul acesta datorința. Sânt comune ai căror conducători au înscris 20—90 de membrii ajutători. În astfel de comune, numărul membrilor n'au scăzut ci au crescut.

Cu durere trebuie să spunem, că avem peste 30 de despărțăminte din raionul cărora n'am primit nici o listă cu membrii ajutători.

Știm, că răspunderea nu poate să cadă numai asupra despărțămintelor, ea se resfrânge și asupra frunțășilor dela sate.

Dacă fiecare despărțământ ar înscrie numai câte 150 de membrii ajutători, „Asociațiunea“ ar putea să aibă cel mai puțin 12.000 de membrii. Atunci cu mai multă ușurință s'ar putea înlăptui îmbunătățirile reclamate.

În anul acesta au apărut până acum „Povestea unei coroane de oțel“, „Popa Tanda“ și „Emigrarea la America“. Aceste s'au și expedat membrilor înscriși până acum. Cartea a patra „Dela sate“ scrisă de Ioan Agârbiceanu, e la compactor și să va expeda în zilele acestea.

Ca dovadă despre buna primire ce a întâmpinat cărțile de până acum, ar putea să servească scrisorile singuraticilor săteni, cari cer să fie și ei înscriși ca membrii ajutători cu tața de 2 cor. în schimbul cărora să primească 10 cărți și un calendar.

Rugăm deci cu toată insistința pe fruntașii, conducători ai sătenilor noștri să se grupeze cu toții în jurul „Asociațiunii“ și să grăbească cu înscrierea membrilor ajutători.

Poporul are lipsă de lumină, aceasta să i-o dăm și atunci va înțelege și el cântarea: „*Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că a Domnului mărire peste tine a strălucit*“.

„Biroul Asociațiunii“.

Convocare.

Membrii despărțământului **Panciova** al „Asociațiunii“ pentru literatura și cultura poporului român, precum și alți interesați, să invite la adunarea cercuală ordinară, ce să va ține în 24 Aprilie (7 Mai 1914 a. c. la 10¹/₂ ore a. m. în localul școlii comunale din Uzdin.

Ordinea zilei:

1. Deschiderea și constituirea adunării.
2. Raportul comitetului.
3. Raportul comitetului și înscrierea de membri noi.
4. Alegerea a doi delegați pentru adunarea generală proximă.
5. Eventuale propuneri.
6. Disertațiuni (cari sânt a să anunța cu 8 zile înainte de adunare la prezidiu).

Panciova în 2 Aprilie 1914. c. n.

P. Stoica m. p.
directorul desp.

Dr Stefan Pascu m. p.
notariul desp.

Știri

La Ziua Învierii a pontificat Prea Sântitul Episcop **Dr E. Miron Cristea**, azistat de Înalt Prea Cuv. Sa părintele arhimandrit și vicar episcopesc **Filaret Musta**, protosinghelul **Dr Iosif Olariu**, protopresbiterul **Andrei**

Ghidu, preoții **Ioan Stoian** (la s. liturgie **Spiridon Șandru**), **Gheorghe Buru** și diaconul **Pavel Magdescu**.

La s. liturgie Prea Sântia Sa a făcut ceteți pe următorii clerici din curs. III: **Julian Andrițoi**, **Nicolae Badini**, **Eugen Crăciun**, **Ioan Goșa** și **Ioan Gușu**.

Luni, a doua zi de Paști, a slujit Prea On. Domn protopresbiter **Andrei Ghidiu**, azistat de preoții **Ioan Stoian** și **Gheorghe Buru**. După rugăciunea amvonului s'a făcut procesiune în cimiter:

Duminica Tomii, deschiderea sinodului eparhial. A slujit Înalt Prea Cuv. Sa părintele arhimandrit și vicar episcopesc **Filaret Musta**, asistat de Prea Cuv. Sa părintele protosinghel **Dr Iosif Tr. Badescu**, protopresbiterii: **Andrei Ghidiu**, **Traian Oprea** și **Ioan Pepa**.

Festivalul inaugurării primului monument (mare cruce de marmoră), ridicat în memoria lui **Aurel Vlaicu**, geniul aviatice române, a avut loc Luni, a doua zi a sfintelor paști. Programul: I. Actul sfintirei: 1. După sfânta Liturgie, la orele 11 *procesiune solemnă* la crucea ridicată la marginea comunei dinspre **Timișoara**. 2. Sfintirea apei prin preoții celebranți și stropirea crucii cu sfânta Aghiasmă. 3. Cuvântare solemnă, ținută de preotul **D. Voniga**. 4. Încheierea serviciului în sfânta biserică, II. După miazăzi: Ruga tinerinei cu jocuri și cântări. III. Seara: la orele 8 în sala școlii superioare *Concert și teatru* sub dirigința învăț. **M. Bocșa**, cu următorul program: 1. „*Hristos a înviat*“, cor mixt. 2. „*Moara*“, cor bărbătesc de **Chiriac**. 3. „*Ioan Păpușerul*“, monolog de **V. Alexandri**, predat de **I. Văcan**. 4. „*Cimpoiul*“, cor. mixt cu solô de **I. Velcșan**. 5. „*Negustorul și nărodul*“, dialog predat de **G. Dumitru** și **I. Tinca**. 6. „*Creangă ruptă*“, cor. mixt. de **I. Vidu**. 7. „*Chinematograful*“, comedie într'un act de **D. Boșca**. 8. „*Fa Marișo*“, cor mixt cu solô de **C. Savu**. După Concert petrecere dansantă.

Serviciul militar al învățătorilor. Revizorul școlar din comitatul **Solnoc Dobâca** a raportat în ședința comisiunii administrative, că decând învățătorii au dreptul de a servi ca voluntari pe un an, de atunci școalele sufăr de lipsa învățătorilor. De doi ani, o mare parte din școalele sătești au rămas fără puteri didactice. Ministrul de culte și instrucțiune publică, în urma raportului primit, a dat ordin prin care să permite ca învățătorii aflători în serviciu militar să fie înlocuiți la școală cu învățători penzionati dar capabili încă de lucru.

Beția vindecată. Un învățat — să zice — ar fi aflat mijlocul de a înlătura patima ce seceră atâtea vieți — beția. Leacul ar fi, că repectivul învățat a lăsat o albină să împungă pe un om beat. Acesta s'a trezit îndată simțind totodată greață față cu orce băutură. Astfel de probă s'au făcut cu mai mulți — în toate cazurile patima beției a fost nimicită.

Onoare Francezilor. În senatul din **Washington** s'a făcut declarația, că un vas folosit de ingineri francezi va trece întâi prin canalul **Panama**. Vasul va fi dăruit Franței într'u amintirea măreței opere începute de Francezi.

Gaz metan s'a aprins în **Șaroșue unguresc**. Flacăra gazului s'a văzut la depărtări mari. Focul a ars mai multe șuri și o casă, vieți omenești n'au căzut jertfă.

Pașapoartele pentru Sârbia — după o veste din **N. Fr. Pr** — să vor sista cât mai curând.

Întemeietorii dinastiilor în orient n'au fost prea norocoși. Cu această chestiune să ocupă o foaie franceză și arată că nici unul din acești întemeietori nu ș'au încheiat viața pe tron, ca domitor al țării respective. *Cuza* a perdut tronul la 1866. *Alex. Battenberg* a fost alun-

la 1886. *Danilo*, întâiul principe al Muntenegrului, a fost omorât la 1861. Aceeaș soartă a avut *Mih. Obrenovici* la 1857. *Otto*, întâiul rege al Greciei, a căzut în urma revoluției din 1862.

Rectificare: Se rectifică cifra 39 tipărită greșit pe pag. 7 coloana I șirul 31 în 30. Astfel dela moartea lui C. Porumbescu nu sunt 39 ci 30 de ani împliniți în 25 Mai v. 1913.

Bibliografie.

Cultura creștină Nr. 7 are: *Îndrăzniți*, eu am învins lumea, Dr Alex. Rusu. *Biblia de Blaj*, Dr Ioan Balan. *Ein neues gr. kathol. Bistum in Ungarn u. die ungarländischen Rumänen*, von Eug. von Szabó. Câteva legi împotriva injurărilor, aduse de dietele ardelenene în veac. XVII, Petru Suciul. *Însemnări. Cronică. Cărți și reviste. Telefon.*

Luceafărul Nr. 7. are următorul cuprins bogat și variat: *Octav Minar, Mistral și Alexandri. Zaharia Bârsan, Drum nou (poezie). I. Agârbiceanu, Furtunile. Maria Cunțan, Cresc viorele. (poezie). Dionisie Pecurariu, Considerațiuni asupra artei populare. Maria Cunțan, Iubire, Povestiri (poezii). I. Nanu, Activitatea artistică a Dr-lui Grigore cav. de Pantasi. Romulus Cioflec, Îngerii de pe ușile altarului. Cronică: D. Iov: Octav Bâncilă, Marincea Stănescu, Luchian, N. Dărăscu și Mogoș. D. N. Ciotori: Cătră dl G. Galaction. A. Nour: Serbările „Junimei” din Cernăuți. Dr M. Crăniceanu: Stări școlare rușinoase. Însemnări. Succesul unei românce. † Paul Heyrse. O universitate populară la Craiova. Institut de studii sudost-europene. „Viitorism”. Nebunia șovinismului Ungurii la Petersburg. „Se face ziuă”. Austrofili. Un nou succes al pictorului Mateiu. Un tânăr cu viitor. „Domnul Notar”. Romanul „Arhanghelii”. Errata. — Bibliografie.*

Ilustrațiuni: Octav Bâncilă: Întoarcerea din pădure; Cules de porumb; Pâinea noastră cea de toate zilele; La vecerne; Intrunire; Portretul pictorului. Pictorul Marincea Stănescu. Marincea Stănescu: Din basme; Rezervistul; Boboteaza pe timpul lui Mateiu Basarab. Dr Grigore cav. de Pantasi. Apoteoza din „Cântecul neamului”. „Muzica înaltă săffletul”.

Vatra școlară Nr. 4 conține: Pagini din învăță, mântul Franței, Dr I. Mateiu. Educația sexuală în școală. V. Stan. Științele naturale în școala populară, A. Crișian. Lecții practice. Din viața școlară. Informațiuni.

Cosinzeana Nr. 15.16: Praznuirea virtuții. Vederi din Damasc. Însemnările unui Japonez. Superstițiuni albaneze. Rânduri marunte. Sonete. Luminițele de ceară. Despărțire. Pe Bistrița la vale. Au fost la mine'n suflet. Călăuza noastră în Italia. Crima lui Sylv. Bonnard.

Ramuri Nr. 5.6 au: D. Tomescu — * * * G. Bogdan — Duică: Domnul Notar. I. U. Soricu: O. zeli mei (poezie). Marin Simionescu — Râmnicăneanu: Fata gagistului Soare (nuvelă). G. Tutoveanu: Povestea Oituzului (poezie). H. Stahl: Pe lună. Zah. Bârsan: Cântec (poezie). Ileana; Tanti Sevastița. D. Tomescu: Lipsa de eroizm a generației de azi. Cronică.

AVIZ.

Să comunică tuturor oficiilor parohiale, precum și comitetelor parohiale, ca scaune școlare, că la *Librăria*

diecezană să află de vânzare „*Atestatele școlare finale*” (Végbizonyítvány), cu prețul de 6 fileri bucata.

*Librăria diecezană
Caransebeș.*

Licitațiune minuendă

Pe baza încuviințării Venerabilului Conzistoriu diecezan ddto 22 Martie a. c. Nr. 2182 E ex 1914 să eșcrie licitațiune minuendă pentru renovarea bisericii — făcerea de nou a corului, blănirea și acoperirea turnului cu tinichea de fier țincuit și alte reparaturi esteriore — din comuna **Ezeres**, protopresbiteratul Bocșa-montană.

Prețul de esclamară pentru toate lucrările e 5187 cor. 10 fil.

Licitațiunea să va ținea în 20 Aprilie (3 Maiu st. n.) la 2 p. a. în școala confesională locală, la care să admit numai măestri cvalificați, având a depune vadiul de 10% din prețul de esclamară.

Planul și specificațiunea speselor să pot vedea în orice zi la oficiul parohial.

Comuna bisericească își rezervă dreptul a preferi la predarea lucrărilor de renovare dintre licitanți pe acela, în care are mai bună încredere, fără privire la rezultatul licitațiunei. Diurne și spese de călătorie nu acordă nimănu.

Întrepinzătorul e îndatorat a rebonifia comunei bisericești spesele pentru plan și specificațiunea speselor și va suporta spesele de colaudare.

Contractul încheiat va fi deobligător pentru întrepinzător îndată după subscriere, iar pentru comuna bisericească numai după aprobarea prin Venerabilul Conzistor diecezan.

Ezeriș din ședința comitetului parohial ținută la 25 Martie 1914. •

1—2

Comitetul parohial.

Pe baza încuviințării Ven. Conzistoriu diecezan din Caransebeș ddto 9 Febr. 1914 Nr. 798 E. să eșcrie licitațiune minuendă pentru repararea din afară a bisericii gr. or. rom. din **Sasca-montană** (Szászkabánya) protopresb. Bisericeii-albe.

Prețul de esclamară este 800 cor.

Licitațiunea să va ținea Duminecă în 4/17 Mai 1914 înainte de amiaz la 11 ore în sala școalei confesionle din loc.

Doritorii de a întreprinde acest lucru, să se prezinte în ziua amintită, având a depune vadiu de 10% din prețul esclamării în bani ori în hârtie de valoare.

Planul și specificațiunea de spese să pot vedea în orice zi la oficiul parohial.

Intrepinzătorii n'au dreptul să pretindă diurne ori spese de călătorie.

Spesele pentru specificațiune, precum și spesele colaudării le va suporta întrepinzătorul.

Contractul încheat, pentru întrepinzător va fi valabil îndată după subscriere, iar pentru comuna bis. numai după aprobarea Ven. Conzistoriu diecezan.

Comuna bis. își rezervă dreptul a preferi dintre licitanți pe acela în carele are mai multă încrederea fără considerare la preț.

